

BAB II

STUDI TOKOH

A. Pengertian Studi Tokoh

Penelitian studi tokoh adalah penelitian yang dilakukan untuk mencapai suatu pemahaman tentang ketokohan seseorang individu dalam suatu komunitas tertentu, melalui pandangan-pandangannya yang mencerminkan pandangan warga dalam komunitasnya.¹

Studi tokoh yang ada selama ini dilakukan dalam dua bentuk. *Pertama*, sebagai bagian dari pendekatan sejarah (*historical approach*) yang bersangkutan. *Kedua*, studi ini sering kali dikelompokkan pada bidang yang dibicarakan oleh tokoh yang bersangkutan. Misalnya, jika seorang tokoh membicarakan tasawuf, maka studi ini dimasukkan pada pendekatan tasawuf.²

Studi tokoh atau sering disebut juga dengan penelitian tokoh atau penelitian riwayat hidup individu (*individual life history*) merupakan salah satu jenis penelitian kualitatif yang sering digunakan untuk menyelesaikan salah satu tugas akhir studi dalam bentuk skripsi, tesis atau disertasi³

¹ <http://asa-2009.blogspot.com/2011/06/jenis-jenis-penelitian.html>, diakses pada 7 Februari 2014.

² Syahrin Harahap, *Metodologi Studi Tokoh Pemikiran Islam* (Jakarta: Prenada Media Group, 2011),4.

³ Arief Furchan dan Agus Maimun, *Study Tokoh: Metode Penelitian Mengenai Tokoh* (Yogyakarta: Pustaka Pelajar, 2005),1.

Salah satu tugas peneliti ketika hendak melakukan studi tokoh adalah melihat kelayakan orang yang hendak ditelitinya untuk dijadikan objek penelitian studi tokoh.⁴

Dengan berbagai macam pertimbangan yang matang akhirnya, dalam penelitian ini penulis mengambil 5 orang tokoh yang dianggap mumpuni dalam bidangnya, 5 orang tokoh tersebut adalah:

1. KH. Abdusshomad Buchori
2. KH. Sholeh Chosim
3. KH. Husain Rifa'i
4. KH. Atiquddin Mustawa
5. KH. Abdul Sakur Syahnawi

⁴ Ibid.

B. Profil Tokoh

1. KH. Abdusshomad Buchori

a. Riwayat Kehidupan

Nama lengkap beliau adalah Abdusshomad Buchori, beliau lahir di Mojokerto pada tanggal 3 april 1943. Ayah beliau bernama Buchori yang berasal dari Penele, Surabaya. Beliau merupakan sosok kyai yang pekerja keras, dalam usianya saat ini beliau hampir tidak mempunyai waktu luang, waktu beliau dihabiskan untuk syiar Islam keberbagai daerah di Jawa Timur untuk mensosialisasikan fatwa-fatwa MUI.⁵ Beliau juga memiliki sebuah Pondok Pesantren Tahfidz di Dukuh sasak, desa Modongan, Kecamatan Suko, Kabupaten Mojokerto.

Keseharian beliau selain dihabiskan untuk sosialisasi tentang fatwa MUI, beliau juga aktif dalam kegiatan rutin keagamaan seperti, sholat dhuha berjamaah, membaca Hadist shohih Buchori, Muslim dan Mahad Ali Tafsir Tahlili. Selain itu beliau juga mengajar kitab seperti, Ihya Ulumuddin dan Riyadusholihin.

Beliau juga sering berceramah, khususnya pada hari besar umat Islam seperti Maulid Nabi dan Isra Mi'raj. Beliau juga pernah juara Qori antar Pondok Pesantren di Jombang.

⁵ Zaenal (Imam Majid Baiturochim), *Wawancara*, Sidoarjo, 6 April 2014.

b. Riwayat Pendidikan dan Jabatan

Pendidikan beliau dimulai dari MI dan MTS Darul Ulum, Peterongan, Jombang beliau lulus MTS pada tahun 1960, kemudian beliau melanjutkan pendidikannya di MA Muallimin Peterongan, Jombang dan lulus pada tahun 1963.

Setelah berhasil menyelesaikan pendidikan MA, beliau melanjutkan pendidikannya di IAIN Sunan Ampel, Surabaya. Beliau mengambil jurusan Tafsir Hadist di Fakultas Syariah dan lulus pada tahun 1973.

Beliau pernah mengajar sebagai dosen Fakultas Adab di IAIN Sunan Ampel, Surabaya, pada tahun 1973-1975. Kemudian pada tahun 1976 beliau bekerja di kantor Gubernur hingga tahun 2000, dan pada tahun 2000 beliau menjabat sebagai wakil ketua umum MUI Jawa Timur. Kemudian pada tahun 2005 beliau akhirnya dipercaya dan kemudian diangkat sebagai ketua MUI Jawa Timur hingga sekarang.

Selain menjabat sebagai ketua umum MUI beliau juga menjabat sebagai Imam Besar masjid Al-Akbar, dewan masjid, penasihat wakaf dan penasihat BAZ Jawa Timur.⁶

⁶ KH.Abdusshomad Buchori , *Wawancara*, Sidoarjo, 21 Maret 2014.

c. Karya-karya

Beliau juga menulis buku, diantaranya buku karangan beliau adalah:

- 1) Bunga Rampai Kajian Islam
- 2) Ilmu Tafsir (Sejarah dan Implementasinya).

2. KH.M. Sholeh Chosim

a. Riwayat Kehidupan

Nama lengkap beliau adalah Muhammad Sholeh Chosim, beliau lahir pada tahun 1930 di Bangil, Pasuruan. Ayah beliau bernama Chosim dan Ibu beliau bernama Fatimah. KH.M. Sholeh Chosim merupakan sosok seorang kyai yang cukup dikagumi oleh masyarakat di Kecamatan Taman. KH. Sholeh Chosim merupakan seorang Kyai yang sejak awal kehidupannya tumbuh dan berkembang dalam tradisi pesantren. Pesantren merupakan lembaga pendidikan tertua di Indonesia dan dengan segala bentuk kekhasannya telah membentuk pribadi dan karakter KH.M. Sholeh Chosim. Pengetahuan beliau yang luas serta pemahaman agama beliau, yang membuat beliau dikenal oleh banyak orang.

Walaupun dengan pemahaman agama yang luas tetapi beliau merupakan seorang Kyai yang sangat berhati-hati dalam berpendapat. Beliau merupakan seorang Kyai yang berpendirian

sangat kuat dan tegas.⁷ Di usianya yang telah menginjak 84 tahun beliau masih aktif dalam mengisi pengajian-pengajian rutin, beliau juga sering diundang ke berbagai daerah untuk mengisi pengajian maupun acara-acara keagamaan.

Beliau menikah dengan seorang wanita yang bernama Hudzaifah dan dikaruniai 9 orang anak. Anak pertama beliau bernama Husnul Huda, kemudian Hasan Muhdoth, Muhammad Nuh, Abdul Mu'im, Ahmad Jazali, Sihabuddin, Abdul Haq Ahmad dan yang terakhir adalah Ahmad Faisol.

Kescharian beliau digunakan untuk mengajar santri di Pondok Pesantren serta mengisi pengajian di masjid-masjid dan mengisi rutinitas pengajian kitab kepada santri-santri setelah subuh. Selain itu rutinitas beliau adalah membaca kitab-kitab, maupun hadist. Kitab yang sering beliau baca adalah Ihya Ulumuddin dan Minhazhil abidin karangan Imam Ghozali. Beliau juga sering kali membaca Hadist Imam Buchori.

b. Riwayat Pendidikan Dan Jabatan

Pendidikan beliau dimulai dari MI, MTS dan MA di Darul Ulum Peterongan, Jombang. Selain menempuh pendidikan formal beliau juga mondok di Pondok Pesantren Darul Ulum tempat beliau menempuh pendidikan formal.

⁷ Zaenal (Imam Majid Baiturochim), *Wawancara*, Sidoarjo, 6 April 2014.

Dalam menempuh pendidikan beliau, beliau juga belajar kepada Kyai Romli yaitu seorang *Mursyid* (Guru) Tarekat terkenal dan Kyai Dahlan yang pernah bermukim dan mengajar di Mekkah selama 13 tahun.

Pada saat ini beliau menjabat sebagai pengasuh Pondok Pesantren Ismoiliah dan ketua yayasan pendidikan Bahaudin yang berada di Ngelom, Sepanjang, Sidoarjo. Beliau merupakan pengasuh Pondok Pesantren Ismoiliah generasi ketiga setelah KH.Hamzah Ismail dan KH. Imron Hamzah. Selain itu beliau juga dipercaya untuk menjabat sebagai pengurus wilayah Nahdhatul Ulama (PWNU) Jawa Timur, dan pengurus Tarekat *Mu'tabaroh Annahdiyah* Jawa Timur.⁸

3. KH.M. Husain Rifai'i

a. Riwayat Kehidupan

Nama lengkap beliau adalah Muhammad Husein Rifa'i, beliau lahir pada tanggal 1 Januari 1951 di Ngelom, Sepanjang, Sidoarjo. Ayah beliau bernama Rifa'I dan ibu beliau bernama Asnah. KH. Husain Rifa'i merupakan sosok Kyai dengan pembawaan diri yang tenang, namun tegas. Beliau juga dapat

⁸ KH. Sholeh Chosim, *Wawancara*, Sidoarjo, 21 Maret 2014.

menyesuaikan pendapat beliau terhadap berbagai masalah yang dihadapi.⁹

Beliau menikah dengan seorang wanita bernama Zulfah Rusdiana dan di karuniai 5 orang anak. Anak pertama beliau bernama Lina, kemudian Suryaman Hidayat, Mirza, Ardi dan Alfi Syahria. Keseharian beliau dihabiskan dengan mengajar para santri dipondok selain itu beliau juga kerap diundang untuk berceramah.

b. Riwayat Pendidikan Dan Jabatan

Aktivitas belajar atau pendidikan beliau dimulai dari MI Ngelom, Sepanjang kemudian MTS dan MA di Darul Ulum, Peterongan, Jombang, dan beliau lulus MA pada tahun 1972. Beliau merupakan pendiri dan pengasuh pondok pesantren Jabal Noer, pondok yang beliau dirikan pada tahun 1992 ini sudah cukup berkembang. Jabal Noer bukan hanya pondok pesantren tetapi juga yayasan pendidikan yang memiliki MI, MTS hingga MA.¹⁰

c. Karya-karya

Beliau juga memiliki banyak karya diantaranya, buku karangan beliau adalah:

- 1) Potret Ankabutisme
- 2) Bermandikan Cahaya Iman

⁹ Dayat (Ulama), *Wawancara* , Sidoarjo 4 April 2014.

¹⁰ KH. Husain Rifa'I, *Wawancara* , Sidoarjo, 22 Maret 2014.

- 3) Virus-virus Rohani.
- 4) Genarasi Tahan Bantingan.

4. KH. Atiquddin Mustawa

a. Riwayat Kehidupan

Nama lengkap beliau adalah Atiquddin Mustawa beliau lahir pada tanggal 10 Oktober 1964 di Sidoarjo. Ayah beliau bernama Mustawa dan ibu beliau bernama Fasihah. KH. Atiquddin Mustawa merupakan sosok Kyai yang sangat tegas, terutama dalam beliau berpendapat. Dalam mengeluarkan pendapat terkadang beliau terkesan keras apabila beliau tidak sefaham tentang suatu permasalahan. Meskipun terkesan keras dalam berpendapat namun beliau adalah sosok Kyai yang bijak dalam menyelesaikan permasalahan.¹¹

Beliau menikah dengan seorang wanita bernama Muizzatul illah dan dikaruniai 4 orang anak pertama beliau bernama Syafik Syar'illah, kemudian Usman Shahih, Muslih Fuadi dan terakhir bernama Muizzatul Illah. Keseharian beliau banyak dihabiskan untuk mengajar para santri di pondok pesantren, beliau juga sangat sering diundang untuk mengisi seminar dengan tema lembaga keuangan Syariah, selain itu beliau juga bekerja sama dengan PT. Djarum dalam kegiatan

¹¹ Lukman hakim (Ulama), *Wawancara*, Sidoarjo 4 April 2014.

keagamaan, yaitu untuk mengisi pengajian diluar kota pada setiap bulan Ramadhan.

b. Riwayat Pendidikan Dan Jabatan

Pendidikan beliau dimulai dari MI (Madrasah Ibtida'iyah) Bahaudin di Ngelom, Sepanjang, kemudian beliau melanjutkan ke MTS (Madrasah Tsanawiyah) NU di Sepanjang, dan MA (Madrasah Aliyah) di Ma'arif di Sepanjang, Sidoarjo. Setelah beliau lulus MA, kemudian beliau melanjutkan pendidikannya di IAIN Sunan Ampel, Surabaya. Beliau mengambil Filsafat pada fakultas Ushuludin dan lulus pada tahun 1990. Pada saat ini beliau menjabat sebagai pengasuh pondok pesantren An-Nidhomiyah di Ngelom, Sepanjang, Sidoarjo.¹²

5. KH. Abdul Sakur Syahnawi

a. Riwayat Kehidupan

Nama lengkap beliau adalah Abdul Syakur Syahnawi, beliau lahir pada tanggal 6 Juni 1958. Ayah beliau bernama Syahnawi dan ibu beliau bernama Syahrima. KH. Atiquddin merupakan seorang Kyai berdarah Madura, beliau merupakan sosok Kyai yang sederhana, ramah dan sangat berhati-hati dalam mengeluarkan pendapat.¹³

¹² KH. Atiquddin Mustawa, *Wawancara*, Sidoarjo, 20 Mei 2014

¹³ Jemi (Masyarakat), *Wawancara*, Sepanjang Taman Sidoarjo, 13 April 2014.

Beliau merupakan seorang suami dari Lilik Zariyah, dan seorang ayah dari ketiga anak beliau. Anak beliau yang pertama bernama Ahmad Zainul Muttaqin, kemudian Muqimah Liwaisunnah, dan yang terakhir bernama Hamizah Haulah. Rutinitas beliau sehari-hari adalah mengajar di SMK 2 YPM Sepanjang, selain itu beliau juga sering kali mengisi undangan ceramah maupun sekedar mengisi pengajian rutin.

b. Riwayat Pendidikan Dan Jabatan

Riwayat pendidikan beliau dimulai dari SD Pekalongan, Sampang, kemudian dilanjutkan MTS serta pondok pesantren Injelan Sampang, dan MA beliau di Tebu Ireng, Jombang. Selain pendidikan formal beliau juga belajar di pondok pesantren Tebu Ireng tersebut. Pada saat ini beliau menjabat sebagai wakil kepala sekolah di SMK 2 YPM Sepanjang dan Ro'is Syuriyah MWC NU Taman.¹⁴

¹⁴ KH. Abdul Sakur Syahnawi, *Wawancara*, Sidoarjo, 21 Mei 2014.